

STRÖBEMÆRKNINGER OM ENTOMOLOGISKE
FORETEELSER I NORGE 1887.

AF

W. M. SCHÖYEN.

Den stærke og vedholdende Törke, der herskede under hele Forsommeren, ialfald i det östentjeldske Norge, og afsved Vegetationen i en saa sörgelig Grad, kuede vistnok samtidig ogsaa Insektlivet og gjorde, at mange ellers almindelige Arter næsten slet ikke eller kun sparsomt lod sig se. Men paa den anden Side var der, som sædvanlig under saadanne Forhold, andre Arter, der i det törre varme Veir formerede sig særdeles stærkt og optraadte i store Masser.

Blandt Coleoptera skal jeg saaledes nævne *Orchestes populi*, der allerede et Par Gange för i dette Tidsskrift (Aarg. III. pag 30 og V. p. 200) har været omtalt som optrædende i stor Mængde paa forskjellige Steder i Sverige. I Sommer fandt jeg i Juli—August ved Vikersund paa Modum alle Balsampopler (*Populus balsamifera*) paa begge Sider af Elven saa besatte af Larverne af denne Art, at der knapt var et eneste Blad urört. De fleste Blade var besatte med 4—6 eller flere Larver, saa at Trærne saa ganske brunspraglede ud af de bekjendte brune rundagtige Pletminer, som Larverne frembringer ved at gnave bort Bladjödet. Ogsaa fra Smaalenene fik jeg tilsendt Poppelblade, angrebne paa lignende Vis og i samme Udstrækning som paa Modum. Det lader saaledes til, at Insektets Masseoptræden har havt en videre Udbredelse. I Valdres, hvor jeg ogsaa

færdedes i Sommer, saa jeg derimod intet til samme, ligesaa lidt som her ved Kristiania. Aspen (*Populus tremula*) synes at forsmaaes aldeles af dette Insekt, hvorimod ifølge KALTENBACH foruden *Pop. nigra* ogsaa *Salix alba*, *triandra* og *fragilis* angribes.

En anden Bille, som ialmindelighed ikke pleier at tiltrække sig nogen videre Opmærksomhed, men som iaar optraadte i store Masser og gjorde Skade paa Engene i Osen, Österdalen, er *Adimonia tanaceti*. Som bekjendt pleier den under almindelige Forholde leve paa forskjellige værdiløse Planter: *Tanacetum*, *Atriplex*, *Achillea* etc., men iaar var der i Juni Maaned slige Masser af Larverne paa det nævnte Sted, at de hærjede Græs-væxten paa Engene, hvorfor Exemplarer af dem blev indsendt hertil Universitetet med Forespørgsel i Sagens Anledning. Det samme Fænomen har tidligere ogsaa vist sig i andre Lande, saaledes i Aaret 1833 i Jurabjergene, hvor Græsset blev opspist i stor Udstrækning af dem, ligeledes flere Gange i Tyskland og England.

Paa flere Steder her i Landet har ogsaa Kornbladlusen, *Aphis granaria*, optraadt i stor Mængde og gjort Skade, især paa Havreagreene. Som Følge af den Mængde Marihöner, *Coccinella septempunctata*, der overalt ledsagede denne Foreteelse, antoges somoftest disse sidste af Almuen for at være de egentlige Skadedyr og indsendtes gjerne med Opgave om, at de spiste Havren op, medens selve Bladlusene blev lagt mindre Mærke til. Jeg gad vide, om det ikke er en lignende Misforstaaelse, der ligger til Grund for den af SCHNEIDER i dette Tidsskrifts Aarg. VI. p. 155 refererede Beskyldning mod *Cetonia metallica*, at den skulde gjøre Skade paa Potetesagreene ved at gnave paa Stilkene, saa Græsset visnede. Fra Asker, ikke langt fra Kristiania, blev i Sommer indleveret til Universitetet et Par Exemplarer af *Cetonia ænea*, der her ligeledes beskyldtes for at opæde Potetesgræsset. Desværre var jeg forhindret fra selv at tage Tingen i Öiesyn, og en Anmodning om at indsende en Prøve af det saaledes angrebne Potetesgræs blev ikke efterfulgt, saa jeg fik ingen Rede paa, hvorledes det egentlig hang sammen hermed. Men jeg kan tænke mig Sammenhængen saaledes, at Potetesgræsset har været angrebet af Bladlus og Potetessop, der har bragt Bladene til at visne, medens Torbisterne har indfundet

sig, lokkede af den af Bladlusene afsondrede søde Saft eller Honningdug. Det bliver da let forklarligt, at ligesom Marihønerne beskyldes for at spise op Kornplanterne, saaledes faar Guldorbisterne her bære Skylden for Potetesgræssets Henvisnen.

I Kristianiatrakten led Frugttræerne iaar i usædvanlig Udstrækning af *Cheimatobia brumata's* Larver, der gennemhullede og opaad Bladene og foruden paa Frugttræerne tillige viste sig paa omtrent alle mulige Slags Lövtrær, Roser etc. og skjæmmede deres Udseende i mere og mindre Grad ved de fillede og mishandlede Blade, som de efterlod sig. Æblerne var i overordentlig høi Grad befængte med den bekjendte Æblemærk, Larven af *Carpocapsa pomonella*. Allerværst var imidlertid Hæggetræerne (*Prunus padus*) farne. De var overalt her omkring i den Grad hærjede af *Hyponomeuta padella*, at jeg aldrig har seet Magen. Selv de største Trær var fra överst til nederst aldeles omvundne af Larvernes Spind, og hvert eneste Blad blev opædt, saa de stod aldeles bare og bladløse, indhyllede i sine Flor-Draperier. Ogsaa paa Modum saa jeg Hæggetræerne ilde medfarne af disse Larver.

Paa Hvalöerne fandt jeg i Slutningen af Mai en Stikkelsbærhæk saa tæt besat med Larver af *Abraxas grossulariata*, at de ikke lod til at ville levne et eneste Blad urört, medens Ribsbuserne, der stod lige tæt ved, var fri for dem. Dette synes ogsaa hos os at være det almindelige Forhold, medens jeg f. Ex. fra enkelte Distrikter i England har seet anfört, at Ribsen hærjes endnu værre af dem end Stikkelsbærrene. En hel Del af Larverne, som jeg medtog og opföde, forpuppede sig og leverede Sommerfugle sidst i Juni. Jeg försögte, om Larverne skulde ville spise *Ribes aureum*, men de syntes ikke videre om den.

For Bartræernes Vedkommende kan nævnes, at flere af de unge Furuplantninger paa Jæderen (væsentlig *Pinus sylvestris* og *montana*) blev hærjede af *Lophyrus rufus*, hvilken Art ogsaa i forrige Aar i stor Udstrækning opaad Barret paa Furuhækkerne ved Klep Jernbanestation paa Jæderen. I Aarene 1860—61 optraadte disse samme Larver i enorme Masser i Trysilelvens Dalföre helt opimod Fæmunsöen, ligesom paa svensk Grund i Skaratrakten og rimeligvis endnu flere Steder. Samtidig var der

ogsaa Masseoptæden af dem i flere Trakter i Sydtykland, f. Ex. ved Giessen i Hessen og Spessart i Bayern.*

I Romedals Fröklængningsanstalt (pr. Ilseng Jernbanestation, Nordbanerne) fandtes *Gastrodes abietis* ifjor Vinter i slig Mængde overvintrende under Skjællene af de sammesteds opbevarede Grankongler, at de holdt paa at fylde hele Huset, idet de kravlede omkring overalt rundt Vægge, Gulv og Tag i utallige Skarer. En Pröve blev indsendt hertil Universitetet i Februar Maaned med Forespörgsel om, hvad dette kunde være for Slags Dyr, da man ikke för havde mærket noget til dem. REUTER har i dette Tidsskrift (Aarg. I. p. 185—188) gjengivet KÖLREUTER'S gamle Iagttagelse over denne eindommelige Overvintringsmaade af *G. Abietis*, samt den af ham fremsatte Formodning om, at det ikke saa meget skulde være Granfröet som denne Tæge Korsnæbbene söger, naar de om Vinteren plukker Skjællene af Konglerne. At KÖLREUTER'S Opgave om, at Korsnæbbene spiste disse Tæger, er rigtig, betvivles ikke; men at deres Hovednæring om Vinteren er Granfröet lader sig vistnok ikke bestride, da man ved at undersøge deres Maveindhold finder dette Frö i rigelig Mængde tilstede.

For vore Biskjöttere har den forlöbne Sommer paa flere Steder været skjæbnsvanger, idet der har vist sig Bipest i Kuberne, en Sygdom der, saavidt vides, tidligere ikke har været kjendt hos os, men som, naar den faar Anledning til at gribe om sig, bliver Biavlens værste Fiende. Jeg har havt Leilighed

---

* Under Henviisning til min i dette Tidsskrifts Aarg. I. p. 39—42 publicerede Meddelese: »Furuspinderens (*Eutrichia pini*) Opträden i Norge i Aarene 1812—16» turde det maaske i denne Forbindelse være af Interesse at gjöre opmærksom paa, at ifölge C. J. SUNDEVALL (Oeconom. Afhandling om Insekternas åverkan på våra skogar, Lund 1826, p. 5) findes det berettet, at »en ganska stor sträcka barrskog (af öfver en half mils längd) blifvit aldeles utdödad vid Siljan i Dalarne för ungefär 10 år sedan af larver (troligen till *Bomb. pini*), som förtärde barren.» Da altsaa denne Begivenhed falder omtrent samtidig med *B. pini*'s Masseopträden paa forskjellige Steder i Norge, turde der vel være al Rimelighed for, at det ogsaa har været denne Art, der dengang var paafærde i Sverige, om end ikke noget lignende Tilfælde der, ligesaa lidt som her i Norge, senere har gjentaget sig.

til at se Prøver af Kager med Yngel angrebne af Bipesten fra et Par forskjellige Steder her i Landet, nemlig fra Skien og Drammen, samt ogsaa en fra Hardanger, der ialfald stærkt mistænkt for at være befængt med Bipest, om det end ikke sikkert kunde konstateres. Bipesten foraarsages som bekjendt af en særegen Art Bakterie, *Bacillus alvei*, der imidlertid ikke saa let uden specielle Dyrkningsforsøg kan skjernes fra andre Bakterier, hvoraf der selvfølgelig altid er fuldt op i raadnende Biyngel, ogsaa naar Yngelens Död skriver sig fra andre Grunde end virkelig Bipest, saasom fra koldt og raat Veir og Næringsmangel.

Af Aarets Lepidopterfangst kan nævnes følgende Fund af speciellere Interesse.

Under et Besøg paa Hvaløerne i de sidste Dage af Mai Maaned fandt jeg paa Kirkøen, den største af dem, paa en Strækning med løs Flyvesand, hvor der var fuldt op af *Myrmeleon*-Larver, ogsaa 5 Larver af *Agrotis præcox* L., ny for Norges Fauna og hidtil inden Skandinaviens Grændser kun observeret i Skaane og Blekinge. Desværre viste de 3 sig besatte med Snyltehvepslarver, hvorfor jeg udblæste dem; de 2 andre forpuppede sig, men har ikke leveret Sommerfugl og er nok, efter hvad det lader til, døde.

Et ligesaa interessant Fund gjorde jeg i søndre Aurdal, Valdres, hvor jeg nemlig den 3:dje Juli tog et Exemplar af den, saavidt mig bekjendt, tidligere intetsteds i Skandinavien observerede *Tortrix inopiana* Haw. Ifølge TENGSTRÖM er denne Art fundet flere Steder i Finland, og den turde vel ved nærmere Undersøgelser ogsaa vise sig at forekomme i Sverige. Larven lever paa Rødderne af *Artemisia campestris* og *vulgaris*, hvor den spinder om sig et Silkerör og overvintrer.

En tredie for Norges Fauna ny Art, *Asopia glaucinalis* L., udklækkede jeg af Larve her fra Kristiania den 3:dje Juni iaar.

Blandt det af Forstkandidat A. HAGEMANN fra forrige Aars Reise til Kristianssand indleverede Materiale har jeg ligeledes forfundet 2 for Norges Fauna nye Lepidopterarter, begge fundne ved nævnte By, nemlig *Zonosoma punctaria* L. og *Cerostoma nemorella* L. — Blandt Hr HAGEMANN's sidste Aarsfangst i

Saltdalen — hvilken ogsaa bliver den sidste, da han nu er forflyttet til Alten i Finmarken — befandt sig et meget smukt Exemplar af *Notodonta dictæoides* Esp. var. *frigida* Zett. (♂), samt en interessant Berigelse af vor arktiske Lepidopterafauna, nemlig *Eliopia prosapiaria* L. i flere Exemplarer, fangede ved Storjord den 19:de Juli. Det nordligste Sted, hvorfra jeg tidligere kjendte denne Art, var Snaasen i nordre Trondhjems Amt (64° 12' n. Br.), men at den ogsaa skulde vise sig at forekomme paa arktisk Grund, var temmelig uventet. Efter hvad HAGEMANN har meddelt mig, optraadte den endog temmelig hyppigt, hvad der iaar ogsaa var Tilfældet sammesteds med *Cidaria flavicinctata* Hb., medens der forresten var usædvanlig lidet at se af de ellers almindeligere forekommende Arter.

Den hidtil kun fra Dovrefjeld kjendte *Adela Esmarkella* Wk. fandtes 8:de Juli af Pastor SANDBERG og mig i et større Antal Exemplarer blandt *Juniperus*-Krattet paa Sydsiden af Vinstervandet eller, som det ogsaa kaldes, Strömsvandet i det syd-østlige Hjørne af Jotunheimen. Den første Opdager af denne höialpine Art er SIEBKE, i hvis efterladte Samling forefandtes et Par Exemplarer af samme fra Fokstuen paa Dovrefjeld 5:te Juli 1861. Han henførte dem imidlertid til *A. Degeerella*, hvilket ogsaa var Tilfældet med de af mig i 1877 vid Kongsvold fundne Exemplarer, der ligesom SIEBKE'S i Virkeligheden tilhører *A. Esmarkella*. Begge Arter er hinanden saa overordentlig lige, at det er let at forvexle dem, men de forekommer neppe sammen noget Sted, da *Esmarkella* er en höialpin Art, medens *Degeerella* vistnok udelukkende holder sig i de lavere Regioner.

Kristiania, December 1887.